



مهدی ده دار– نکته اول؛ «ملوک هرمز» با ثبت ۷۰۰ سال حکمرانی دریایی و تمدن سازی، حکومتی با مرکزیت بنادر و جزایر پیرامون «نگه هرمز» بود. این سلسله پادشاهی که الگوی ایرانی کشور کوچک امارات متحده عربی و مهم ترین پشتوانه تاریخی حکمرانی تمدنی استان دریایی و ساحلی هرمزگان امروزی است، در سده ۱۱ میلادی ابتدا به عنوان حکومت محلی وابسته به سلطنت سلجوقیان کرمان بنیانگذاری و سپس خراجگزار اتابکان فارس و ایلخانان مغول شد. نکته دوم؛ هرمز در سال ۱۵۱۵م. به عنوان دولتی وابسته به امپراتوری پرتغال درآمد و یک قرن بعد، بیشتر قلمرو آن در سواحل شمالی و جنوبی خلیج فارس و همچنین سواحل عمان، ضمیمه امپراتوری صفوی شد. نکته سوم؛ تا پیش از سال ۱۳۰۱ میلادی، این حکومت نام خود را از آوازه جهانی پایتخت باشکوهش وام می گرفت که شهر بندری «هرمز بری»(بر یعنی خشکی) بود؛ هرمز در آن زمان یکی از مهم ترین و افسانه‌ای ترین بنادر خاورمیانه، شهره آفاق بود.(مثل حکایت امروزی کشور امارات و دولتشهر دبی). نکته چهارم؛ بندر هرمز کهنه(قدیم)، واقع در حوالی بندر تباب امروزی(سواحل شهرستان میناب) مسیرهای تجاری دریایی خلیج فارس به چین، هندوستان و آفریقا را مدیریت و کنترل می کرد. پس از شدت گرفتن رقابتهای سیاسی و سوداگرانه جانشینان چنگیز مغول، با پایتخت پادشاهی هرمز برای صیانت از سرمایه و ثروت افسانه‌ای پادشاهان و شهروندان،، به «جزیره جبرون» انتقال یافت که بعدها نام این جزیره به «هرمز نو» شهرت یافت.

نکته پنجم؛ ۳۰۰ سال بعد از مهاجرت به جزیره رنگین کمانی هرمز، سپاهیان صفوی، با فرماندهی امامقلی خان به دستور شاه عباس کبیر، در سال ۱۶۲۲م. «آزادسازی جزایر خلیج فارس» از سلطه ۱۱۷ سال استعمار پرتغال و اسپانیا، رقم خورد. نکته ششم؛ پس از ۷ قرن حیات سیاسی و اقتصادی، پادشاهی افسانه‌ای هرمز منقرض و «بندر مبارک عباسی» (بندرعباس) جایگزین «جزیره هرمز» شد. نکته هفتم؛ مهم ترین دلیل موفقیت ۷ قرن پادشاهی دریایایه و اقتصاد باشکوه «ملوک هرمز» به روایت عبدالرزاق سمرقندی، پژوهشگر و مورخ ایرانی عصر ایلخانان مغول، «مدارا با شهروندان چندملیتی دارای ادیان گوناگون و عدالت در تعاملات اقتصادی و بازرگانی» است؛ روایت تاریخی این مورخ بزرگ، نکته‌های بسیاری برای پندآموزی و عبرت‌گیری حکمرانان امروز ایران دارد: «اصحاب ادیان مختلف، بل کافر، در آن شهر[هرمز] بسیارند و بیرون از عدل، با هیچ آفریننده، معامله ندارند.»

پاورقی: کمال الدین عبدالرزاق سمرقندی(تولد۸۱۶– درگذشت۸۸۷.ه.ق)، یکی از مورخان مهم عصر تیموری است؛ با بررسی مهمترین کتابش یعنی «مطلع السعدين و مجمع البحرين» می توان دریافت که به حوزه های مطالعات تمدنی و رویکردهای هویتی برپایه سنت های ایرانی و اسلامی تسلط علمی زیادی داشته است.

پژوهشگر دریایی و فعال رسانه ای

کاهش ۲۴درصدی جمعیت میگو در زیستگاه‌های خلیج فارس استان بوشهر
رئیس پژوهشکده میگو کشور با اشاره به نتیجه تحقیقات گشت تعیین زمان صید میگو در استان بوشهر گفت: بررسی ها در ۲۴ ایستگاه تحقیقاتی نشان می‌دهد جمعیت میگو ۲۴ درصد نسبت به فصل صید میگو سال قبل در زیستگاه‌های این آبرزی کاهش دارد.به گزارش اقتصادسراآمد، دشتیان نسب، با اشاره به پایان گشت دریایی تحقیقاتی تعیین زمان فصل صید میگو در استان بوشهر، اظهار داشت:این تحقیقات در ۲۴ ایستگاه دریایی با حضور کارشناسان پژوهشکده میگو انجام شد. وی کاهش جمعیت میگو در زیستگاه میگو در خلیج فارس در ۲۴ ایستگاه تحقیقاتی استان بوشهر را مورد اشاره قرار داد و تصریح کرد: بررسی تحقیقات نشان از کاهش ۲۴ درصدی جمعیت میگو در زیستگاه‌های مختلف خلیج فارس محدوده استان بوشهر دارد.

رئیس پژوهشکده میگو کشور بیشترین ذخیره میگو خلیج فارس را گونه ببری سبزر دانست و بیان کرد: بررسی تحقیقات نشان می‌دهد با وجود کاهش ۲۴ درصدی جمعیت میگو ولسی پراکندگی گونه ببری سبزی به عنوان مطلوب‌ترین میگو خلیج فارس بیش از ۹۵ درصد است.



گروه دانش دریا – بررسی شرایط دما

در فصل زمستان طی سالهای ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۱ حاکی از افزایش ناهنجاری مثبت تا ۲ درجه به‌ویژه در مناطق شمال و شمال‌غربی دریای کاسپین است که موجب از بین رفتن تعادل اکولوژیک در حوزه دریای خزر شده است.

به گزارش اقتصادسراآمد، نیما فرید مجتهدی، کارشناس هواشناسی و دکتری آب‌وهواشناسی گیلان به هشدارهای گاه‌وبی‌گاه در زمینه کاهش تراز آب دریای کاسپین (خزر) اشاره کرد و به ایرنا افزود: کاهش یکونیم متری تراز آب این دریا نشان می‌دهد که سطح آب آن به کمترین میزان در ۳۰ سال اخیر رسیده است.

وی در عین حال تصریح کرد: در ایسن میان این رقم هنوز به کمترین میزان تراز ۵۰ سال اخیر که مربوط به سال ۱۳۵۶ و برابر با ۲۸/۲۶– متر بوده، نرسیده‌است.

وی تصریح کرد: نگاهی به نقشه‌های ناهنجاری دمایی در منطقه خوارزم و شمال دریای کاسپین نشان دهنده ناهنجاری افزایشی میانگین دمای هوا به میزان ۲ درجه از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۱ است.

وی عنوان کرد: اگر بخواهیم دیدگاه مناسب‌تر در این زمینه داشته باشیم باتوجه‌به ذات بیابانی بیشتر مناطق حوزه جغرافیایی دریای کاسپین، به‌طور طبیعی آنچه که موجب تعادل اکولوژیک مناطق بیابانی می‌شود اندک بارشی است که در فصل سرد یا مرطوب سال در این مناطق نازل می‌شود.

مجتهدی تأکید کرد: بررسی شرایط دما در فصل زمستان (دسامبر، ژانویه و فوریه) نشان دهنده ناهنجاری مثبت دمایی به میزان چهار درجه سلسیوس برای میانگین دمای هوا به‌ویژه برای مناطق شمال و شمال‌غربی دریای کاسپین (منطبق برحوزه آبریز ولگا به‌عنوانِ تأمین‌کننده ورودی دریا) دارد.

به گفته وی، این مساله را می‌توان در شرایط دمایی فصل سرد سال که بازه بلندتری (نوامبر تا آوریل) را دربرمی‌گیرد نیز مشاهده کرد. فارغ از دلایل انسانی یا طبیعی کاهش تراز آب این دریا و نوسان‌های طبیعی آن، در نظر نگرفتن شرایط دگرگون‌شده آب‌وهوایی در حوضه آبریز، ساده‌اندیشی است و منجر به حذف مولفه بسیار مهمی در تشدید اثرهای این عوامل می‌شود.

مجتهدی با بیسان اینکه گرمایش شددید به همراه خشک‌سالی‌های مستمر به‌ویژه در مناطق شرقی و

شمال دریای کاسپین منجر به از بین رفتن تعادل اکولوژیک در بیابان‌های وسیع منطقه شده‌است، تصریح کرد: این مساله سبب شده بیابان‌های منطقه و یا به بیان بهتر کانون‌های گسیل گردوخاک از میانه دهه ۱۳۹۰ شمسی رفتاری متفاوت را به نمایش می‌گذارند رفتاری که حداقل از دیدگاه هواشناسی در تاریخ ثبت ۷۰ ساله داده‌های آن و تجربه صدماله مردم محلی غیرمعمول و شاخص بوده‌است.

وی رفتارهای محیطی را نشانی از تغییرات عمیق محیطی در این حوزه دانست و افزود: یکی‌از مسائلی که درمباحث پیرامون تبعات تغییرات آب‌وهوا در مناطق ساحلی مطرح می‌شود، افزایش تراز آب دریاهای آزاد است. این مساله باتوجه‌به آب شدن یخ‌های قطبی در حال وقوع است و نشانه‌هایی از این اتفاق در مناطق مختلف جهان قابل ردیابی است.

وی توضیح داد: نکته اساسی در زمینه تغییر تراز آب آن است که افزایش آن مربوط به دریاهای آزاد است در مورد حوضه‌های بسته مانند دریاچه‌ها و در اینجا کاسپین، رفتار پهنه‌های آبی باتوجه‌به منبع تغذیه و همچنین خروجی می‌تواند معکوس باشد.

دکتری آب‌وهواشناسی گیلان ادامه داد: این مساله عموماً به‌دلیل ۲ عامل اثر خود را بر پهنه‌های آبی بسته می‌گذارد کاهش بارش به‌عنوان مولفه مثبت بیلان آبی و افزایش تبخیر به‌عنوان مولفه منفی آن. باتوجه‌به کاهش بارش در حوضه‌های مختلف آبریز دریای کاسپین، افزایش تبخیر در اثر افزایش دما و همچنین عدم ارتباط مستقیم حوضه اورال به یخ‌های قطب شمال، تأثیر احتمالی تغییر آب‌وهوا بر تراز آب این دریا به‌طور طبیعی کاهش است.

مجتهدی با اشاره به سابقه نوسان‌های تراز دریای کاسپین گفت: از شواهد مختلفی که در کرانه‌های جنوبی این دریا به‌عنوان موارث ژئومورفولوژیکی و زمین‌شناسی باقی مانده مانند فسیل در پای رشته‌کوه‌های البرز نشان دهنده تاریخی بودن این نوسان‌هاست.

وی افزود: از زمانی که پایش تراز دریای خزر رویه‌ای مستند گرفت و این رفتار نوسانی دریای کاسپین مشاهده شده هرچند برآوردها و مطالعات در زمینه علل اصلی این نوسان همیشه با چالش عدم‌قطعیت و عدم‌توافق همگانی همراه بوده‌است. نوسان‌های تراز دریا‌گاه منجر به کاهش ترازهای مشخص مانند آنچه در سال ۱۳۵۶ و همچنین افزایش تراز و پیش‌روی مانند آنچه دهه ۷۰ به‌ویژه سال ۷۴ رخ داد، شده‌است.

نوسان‌های تراز دریای کاسپین ناشی از چیست؟

عدم تعادل اکولوژیک حوزه کاسپین باافزایش ناهنجاری آب‌وهوایی

یعنی باد که هر دو به شکل نسبی مناسب در منطقه وجود دارد منجر به ایجاد اشکال فرسایش بادی در پسکرانه خط ساحلی در بسیاری از سواحل جنوبی دریای کاسپین حداقل در مناطقی که کمتر دچار ساخت‌وساز شده‌اند دید که نمونه بارز آن اشکال انباشتی برخان (پارابولیک) مشابه بیابان است. کارشناس هواشناسی گیلان، ارزیابی فراگیر حداقل میان‌دستگاه و مراکز متعدد پژوهشی مستقر در کشور را برای دستیابی به دیدگاهی جامع و نظری مستقل در زمینه سناریوهای پیش رو نخستین گام برای کاهش مخاطرات پسروری آب دریای خزر دانست. وی گفت: با شنبیه سازی میزان عقب‌نشینی تراز دریا و برآورد مساحت زمین‌های مستعد گسیل گردوخاک نیز می‌توان خطرپذیری مناطق ساحلی جنوبی دریای کاسپین ارزیابی و باتوجه‌به مدل‌های موجود حتی میزان و شدت این توفان‌ها را نیز برآورد کرد.

وی گفت: باتوجه‌به رطوبت دائمی منطقه و وجود تنوع گونه‌ای بسیار زیاد از هم اکنون به شکل محلی و با کمک دهیاری و بخشداری‌ها با نظارت منابع طبیعی و کارشناسان محیط زیست می‌توان با توسعه پوشش گیاهی هم‌ساز با شوری و نوع خاک ماسه‌ای از ایجاد جالشی جدید در منطقه جنوبی دریای کاسپین با اقدامات فوری جلوگیری کرد.

وی تأکید کرد: باوجود ارگان‌های متولی بسیاری که وظیفه شناخت و پایش دریای کاسپین را به عهده دارند هنوز شناخت از دریای کاسپین، حداقل در منابع و مستندات مرتبط با بخش ایرانی آن بسیار محدودبوده و سندی فراگیر در مورد آن ارائه نشده‌است ازسوی‌دیگر عدم تعامل کافی کشورهای همجوار ایران به دلایل زیادی از جمله محافظه‌کاری بازمانده از زمان شوروی سابق رسیدن به دیدگاه مشترک در این زمینه را با مشکل بیشتری مواجه کرده‌است.

مجتهدی با نگاهی به اظهارنظرهای متخصصین و کارشناسان ارگان‌ها و مراکز علمی مرتبط با دریای کاسپین گفت: بخش مهمی از این ناهماهنگی به دلیل عدم اشتراک‌گذاری داده‌های طرف‌های مقابل است درحالی‌که برخی هرگونه دست‌اندازی انسانی و کاهش آب رودخانه ولگا را به کلی انکار می‌کنند اما بعضی مستندات علمی و مشاهدات؛ عامل اصلی این کاهش تراز را سوء‌مصرف و دخل و تصرف کشور روسیه بر روی این رودخانه نشان می‌دهد.

این کارشناس هواشناسی اظهار کرد: آنچه این روزها نسبت به آن تردیدی کمتری وجود دارد کاهش ورودی رودخانه ولگا به‌عنوان بزرگ‌ترین تأمین‌کننده آب این پهنه آبی است. فارغ از هرگونه دست‌اندازی‌های انسانی بر روی ولگا، مساله تغییر آب‌وهوا در حوزه دریای کاسپین نیز به شدیدترین وجه ممکن در حال مشاهده است.

در ۲۶ سال اخیر، دریای کاسپین شاهدافت ۱.۵متری تراز بوده‌است

مجتهدی با بیان اینکه در ۲۶ سال اخیر دریای کاسپین شاهد افت ۱.۵ متری تراز بوده‌است، گفت: اگرچه دریای کاسپین در تاریخ خود کاهش‌ها و افزایش‌های متعددی را به خود دیده و این تغییر عادی در نظر گرفته شده ولی برداشت آب از رودخانه‌های منتهی به این دریا هیچ‌گاه به این میزان نبوده، بنابراین، کاهش فعلی تراز باتوجه‌به تغییرات آب‌وهوایی می‌تواند به‌عنوان یک کاهش بی‌بازگشت تلقی شود که بزرگ‌ترین دریای آب شیرین دنیا را تهدید می‌کند.

وی اظهار کرد: فارغ از علت زمین‌شناسی یا انسانی ناشی از بهره‌برداری ناپذیرانه و حتی نوسان آب‌وهوایی که همیشه به آن اشاره می‌شد امروزه تمامی این موارد را باید با عامل جدید و اثبات شده و اتفاقا بسیار موثر تغییر آب‌وهوا ستجید.

وی عنوان کرد: آنچه مسلم است روند گرمایش جهانی و تغییر آب‌وهوا در منطقه به‌ویژه در منطقه خوارزم، مناطق شمالی و جنوبی دریای کاسپین (حوضه آبریز آن) در حال تاخت‌وتاز است.

ایجاد توفان‌های گردوخاک درصورت خروج پهنه‌های ماسه‌ای از دریا

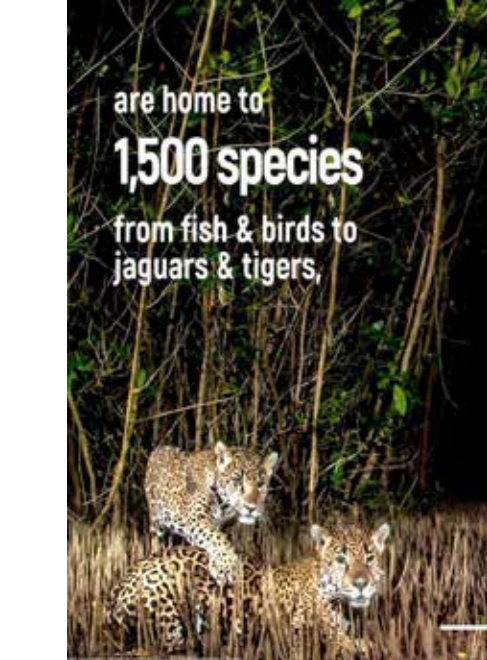
دکتری آب‌وهواشناسی گیلان یادآوری کرد: باتوجه‌به اینکه جریان شمالی باد ازجمله جهت‌های غالب باد در بسیاری از مناطق ساحلی کرانه‌های جنوبی دریای کاسپین است، این بستر عریان خارج از آب می‌تواند منجر به ایجاد توفان‌های گردوخاک‌های محلی شود که ساکنین مناطق ساحلی را متاثر کند.

مجتهدی تصریح کرد: همان‌طورکه مشخص است کاهش تراز قائم آب در دریا منجر به عقب‌نشینی افقی چندبرابری می‌شود بنابراین هم اینک در مناطق مختلفی از سواحل جنوبی دریای کاسپین نشانه‌های مشخصی از این عقب‌نشینی دریا که از چند ۱۰ متر به چند صدمتر می‌رسد را می‌توان شناسایی کرد. به عنوان مثال؛ در آبادی لُسکوکلایه در شهرستان آستانه در استان گیلان خط ساحلی از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۲ حدود ۲۰۰ متر عقب‌نشینی کرده‌است. عقب‌نشینی ۲۰۰متری دریای کاسپین نمونه‌ای از عریان شدن هکتارها زمین ماسه‌ای در معرض باد است.

وی در زمینه ایسن موضوع که آیا منطقه ساحلی کاسپین می‌تواند محلی برای جولان توفان‌های محلی گردوخاک باشد؟ پاسخ می‌دهد: بله و مستندات این مساله نیز موجود است با نگاهی به زمین و شکل‌های موجود در نوار ساحلی می‌توان فعالیت نسبی سامانه فرسایش بادی در منطقه را مشاهده کرد. وجود ماسه و همچنین عامل فرسایش

چرا مانگروها اکوسیستم‌های بسیار مهمی هستند؟

نعمت آن بهره می برد. یکی از حوزه های فعالیت پژوهشگاه انجام تحقیقات کاربردی در ارتباط با این اکوسیستم ها است.

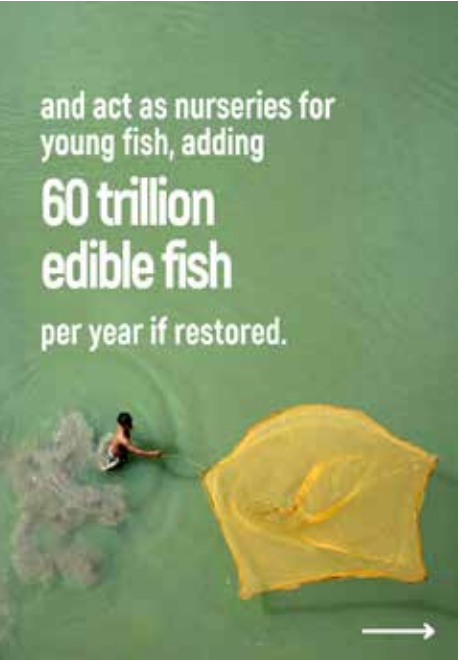


چون زیستگاه ۱۵۰۰ گونه از ماهی گرفته تا پرنده، جگوار و ببرها هستند.

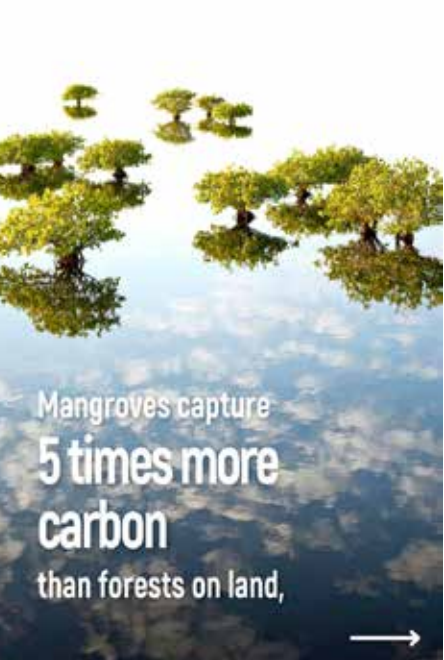


ارتفاع امواج را ۵ تا ۳۰ درصد را کاهش می دهند. بنابر این می توانند جوامع ساحلی را در مقابل سونامی ها محافظت نمایند.

روز چهارم مرداد (۲۶ جولای) روز جهانی حفاظت از اکوسیستم های مانگرو است. اکوسیستم های ارزشمندی که کشور ما در سواحل جنوبی خود از



اگر این جنگل ها احیا شوند به عنوان نوزادگاه ماهی های جوان می توانند ۶۰ تریلیون ماهی خوراکی در سال به آنچه امروز هست اضافه کنند.



چون ۵ برابر بیش از جنگل های موجود خشکی جذب کربن دارند.